

Δ. Γ. ΖΗΣΗ — Δ. Π. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

“Η ΧΑΡΑ ΜΑΣ”

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ

(μέρος Α΄ και Β΄)

“Εκδοσις Β΄.

Σημειώσεις [καὶ ὁδηγία]

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε. — ΑΘΗΝΑΙ
4 — ΟΔΟΣ ΑΛΘΑΙΑΣ — 4
1934

ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ Β' ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Εις τὴν νέαν ἔκδοσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἄλφαβηταρίου ἐπηνέχθησαν αἱ ἐπόμεναι βελτιώσεις :

- α) Ἐξετυπώθη εἰς μικρότερον σχῆμα χάριν εὐκολίας τῶν μαθητῶν.
- β) Προετάχθησαν 4 ὀλοσέλιδοι ἐγχρωμοὶ εἰκόνες.
- γ) Ἐσυντομεύθησαν κατὰ τὸ δυνατόν 17 πινακίδες.
- δ) Αἱ πινακίδες τῆς διδασκαλίας τῶν μικρῶν γραμμάτων ηὐξήθησαν ἀπὸ 7 εἰς 10.

ε) Προστέθη μία πινακὶς πρὸς ἐπανάληψιν πάντων τῶν κεφαλαίων καὶ μία πρὸς ἐπανάληψιν πάντων τῶν μικρῶν γραμμάτων.

στ) Προστέθη ἡ διδασκαλία τῶν φθογγικῶν συμπλεγμάτων τῆς καθαρευούσης: βδ, κτ, σθ, πτ, φθ, θλ, φν, χθ, κλπ.

Τὸ Β' μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἄλφαβηταρίου περιέχει τεμάχια σύντομα εἰς τὸν κύκλον τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ ἀναφερόμενα καὶ πολλὰ μικρὰ ποιήματα, παιδροῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περιεχομένου, τέλος δὲ ἓν παραμῦθιον.

Ἡ ὅλη ἔκδοσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἄλφαβηταρίου εἶναι πολυτελής.

« Ἡ Χαρά μας »

«Ὁ μέγιστος μεθοδικὸς καὶ ὑλικὸς νεωτερισμὸς εἶναι οὗτος, ὅτι ἐπιδιώκομεν νὰ λύσωμεν ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ἀγωγῆς συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ παιδός».

Meumann

Α'. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ. Τὸ Ἄλφαβητάριον τοῦτο ἐνεκρίθη τὸ δευτέρον ἤδη ὑπὸ τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν καινοτομίαν του. Εἰσάγει δηλ. πρῶτον τὴν διδασκαλίαν τῶν κεφαλαίων γραμμάτων καὶ ἔπειτα τὴν διδασκαλίαν τῶν μικρῶν. Τοιοῦτον σύστημα πρῶτην φοράν εἰσάγεται παρ' ἡμῖν. Εἰς ἄλλα ὅμας Κράτη, καὶ ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ καὶ Αὐστροίᾳ, ἔχει εἰσαχθῆ πρὸ πολλοῦ καὶ μετὰ τοσαύτης ἐπιτυχίας, ὥστε νὰ τονίζεται, ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο θὰ παραμερίσῃ ὀριστικῶς ἐν τῷ μέλλοντι τὸ παλαιότερον.

Οἱ σπουδαιότεροι λόγοι, δι' οὓς προτιμᾶται ἢ πρόταξις τῶν κεφαλαίων, εἶναι οἱ ἐπόμενοι:

1. Τὰ κεφαλαῖα γράμματα εἶναι τὰ ἀλφαβητικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα τὸ πρῶτον μετεχειρίσθη ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν πολιτιστικὴν ἐξέλιξιν του. Οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ὡς καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, δὲν ἐγνώριζον ἄλλα ἀπὸ ταῦτα καὶ πάντοτε μὲ κεφαλαῖα (ἄνευ τόνων) ἔγραφον. Τὰ μικρὰ γράμματα ἐκ τῶν κεφαλαίων προέκυψαν διὰ λόγους ταχυγραφίας, ὅταν πλέον εἶχεν ἐξαπλωθῆ πολὺ ἡ γραφῆ. «Ἡ μορφή τῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα γράφομεν διὰ τῆς χειρός, λέγει ὁ Kuhlmann, γεννᾶται εἰς τὰς χεῖρας τῶν παιδιῶν, ὅπως αὕτη ἐγεννήθη ἄλλοτε εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἀνθρωπότητος». Ὡστε ἀρχίζοντες ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν κεφαλαίων ἀκολουθοῦμεν τὴν ἱστορικὴν, βιογενετικὴν ὁδὸν τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου.

2. Τὰ κεφαλαῖα γράμματα εἶναι στοιχεῖα, εἰκόνας, πολὺ γνώριμα εἰς τοὺς παῖδας, ἐνῶ τὰ μικρὰ, ὡς ἐκ τοῦ μικροῦ καὶ πολυπλόκου σχήματός των, εἶναι ἐντελῶς ἀγνωστά, ἅτε μὴ ἐπισύροντα τὴν προσοχὴν των. Τῷ ὄντι, τὰ παιδιὰ, τῶν πόλεων ἰδίως, ὅπου καὶ ἂν σταθοῦν, βλέπουν κεφαλαῖα γράμματα—τερᾶστια πολλάκις—

1) Kuhlmann, Schreiben in neuem Geiste κλπ. Ὁ prof. Kuhlmann εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἔδειξε τὴν ὁδὸν τῆς φυσικῆς ἀνοπτύξεως τῆς γραφῆς ἐκ τῶν κεφαλαίων γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν «μοναδικὴν καὶ ἀναγκαίαν», ὡς λέγει, «ἀφετηρίαν τῆς διδασκαλίας τῆς ἀ' ἀσυνώστατος καὶ γραφῆς».

Ἐπιγραφαί ὁδῶν, καταστημάτων, ὀχημάτων, κιβωτίων, ποικίλων διαφημίσεων καὶ πρὸ πάντων ἑφημερίδων, βιβλίων, περιοδικῶν εἶναι διαρκῶς ἐνώπιόν των. Ἐπειδὴ δὲ ἕκαστον κεφαλαῖον γράμμα γράφεται πάντοτε χωριστὰ καὶ μὲ στερεότυπον μεγάλην καὶ ἀπλήν μορφήν, εὐκόλως προκαλεῖ τὴν προσοχὴν τῶν παιδιῶν καὶ εὐκόλως ἐντυπῶνται καὶ στερεοποιεῖται ἐν τῇ μνήμῃ των ἡ μορφή του. Πόσα παιδιά δὲν ἔχουν μάθει τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν ἀπὸ τοῦς τίτλους τῶν ἑφημερίδων καὶ τὰς μεγάλας ἐπιγραφὰς τῶν εἰδήσεων καὶ διαφημίσεων! Ἄν προσέξωμεν μάλιστα, θὰ ἴδωμεν ὅτι, τὰ παιδιά τότε μόνον αἰσθάνονται πλήρη χαρὰν καὶ ἔχουν συνειδησιν, ὅτι γνωρίζουν ἀνάγνωσιν, ὅταν μάθουν νὰ συλλαβίσουν καὶ τὰ συνήθως ἀπαντῶντα κεφαλαῖα.

Διδάσκοντες λοιπὸν πρῶτον τὰ κεφαλαῖα γράμματα ἀκολουθοῦμεν τὴν ἀρχήν: «ἀπὸ τῶν γνωστῶν πρὸς τὰ ἄγνωστα».

3. Διὰ τῆς προτάξεως τῶν κεφαλαίων γραμμάτων ἀπαλλάσσομεν τὰ παιδιά τοῦ (ἀνεξηγήτου δι' αὐτὰ) φόρτου τῶν τόνων καὶ πνευμάτων. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ ἡ γνώμη, ὅτι διὰ ν' ἀπαλλαγῶμεν τῶν τυραννικῶν τόνων, πρέπει νὰ γράφωμεν μὲ κεφαλαῖα, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι. Ἐτι δὲ ἀποφεύγομεν τὴν δυσκολίαν, ἡ ὅποια παρουσιάζεται, ὅταν ἀρχίζοντες μὲ τὰ μικρὰ γράμματα εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ γράφωμεν τὰ κύρια ὀνόματα ἢ ν' ἀρχίζωμεν νέαν περίοδον μὲ μικρὸν γράμμα (π.χ. ἡ μαρία ἔφερε τὸ ἀρνί, τὸ ἔβαλε μέσα κ.λ.π.).

Ὡστε ἀρχίζοντες μὲ τὰ κεφαλαῖα ἀποφεύγομεν κατὰ τοῦς πρώτους μῆνας τὸν σκόπελον τῶν τόνων καὶ πνευμάτων.

Οἱ κυριώτεροι ὁμως λόγοι, οἵτινες ἤγαγον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συστήματος τούτου, εἶναι παιδαγωγικοί, τ.ἔ. ψυχολογικοί, ἀναγνωσιοτεχνικοί καὶ γραφοτεχνικοί, μορφωθέντες μετὰ μακρὰς μελέτας καὶ ψυχολογικὰ πειράματα καὶ ἐπαληθευθέντες διὰ μακρὰς πείρας. Καὶ δῆ:

4. α') Ὡς πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν. Ὁ φυσικὸς ἀναγνωστικὸς τύπος τοῦ φυσιολογικοῦ ἀρχαρίου παιδὸς εἶναι: ὁ συνηθτικὸς ἀναγνώστης. Τὸ παιδί δηλ. μανθάνει πρῶτα τοῦς φθόγγους καὶ ἔπειτα συνενῶνον αὐτοῦς συνθέτει συλλαβὰς καὶ λέξεις. Ἀντιλαμβάνεται τ.ἔ. κάθε γράμμα χωριστὰ, ἐντυπώνει μὲ ἀμεσον βλέμμα τὴν εἰκόνα του, τὸ μεταφράζει εἰς τὸν προσήκουτα φθόγγον καὶ ἔπειτα τὸ ἐνώνει μὲ ἄλλον φθόγγον. Συλλαβίζει¹. Τούναντίον, ἡ ταχεῖα, τροχάδην ἀνάγνωσις τῶν γραμμάτων καὶ ἡ ἀντίληψις ὀλοκλήρων συλλαβῶν καὶ

1) «Αἱ κινήσεις τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀρχαρίου ἀκολουθοῦν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἕνα εἰς τὰ γράμματα. Οὕτε λόγος πρέπει νὰ γίνεταί περὶ ἀντιλήψεως εἰκόνας λέξεων. Ἡ πρώτη ἀνάγνωσις τοῦ παιδὸς εἶναι μία πραγματικὴ σύνθεσις φθόγγων εἰς ἐκαστὴν λέξιν». Meumann.

λέξεων δι' ἑμμέσου βλέματος εἶναι ὁ ἀναγνωστικὸς τρόπος τοῦ « Ἑ ρ ῶ ς π λ έ ο ν ἄ ν α γ ι ν ῶ σ κ ο ν τ ο ς », τοῦ προχωρημένου μαθητοῦ. Ἡ μεθοδική λοιπὸν ἀναγνωστικὴ πορεία ὀφείλει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ δύο ταῦτα στάδια τῆς ἀναγνώσεως: τὸ τῆς ἀρχῆς δηλ. καὶ τὸ τοῦ τέλους τῆς ὁδοῦ ταύτης. Ὁφείλει νὰ θῆτῃ πρὸ τοῦ ἀρχαρίου πρῶτον τὰ ἀ π λ ᾶ, κ ε φ α λ α ῖ α γράμματα, αἱ μορφαὶ τῶν ὁποίων ταχέως ἀναγνωρίζονται μὲ ἄμεσον βλέμμα, ἐπεὶδὴ εἶναι ἀπλάι, ὠρισμένοι, ἐσχηματισμένοι σταθερῶς καὶ ἐξόχως χαρακτηριστικαί, καὶ ἀργότερα νὰ προβάλλῃ τὰ μικρὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου μὲ τὰ πολὺπλοκα καὶ παράδοξα σχήματά των (ὑπόστιχα, ὑπέρστιχα, ἀμφίστιχα), ὅταν πλέον τὰ παιδιὰ ἔχουν ἀσκηθῆ ἑπαρκῶς μὲ τὰς ἀπλὰς μορφὰς καὶ πρόκειται νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ ταχέως ἀναγινώσκειν. Ἡ ὀρθὴ μέθοδος ἐπιδιώκει τὸν ἔθισμον τοῦ ἀναγνώστου ἀπὸ τοῦ συλλαβίζειν εἰς τὸ ταχέως ἀναγινώσκειν διὰ τῶν ἀπλῶν μέσων τῆς φωνητικῆς. Τὰ μέχρι τοῦδε Ἀλφαβητάρια παρέτρεχον τὴν φυσικὴν ταύτην διάταξιν, ἥτις ἀντιστοιχεῖ τελείως πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν. Ὁ ἰσχυρότερος «ὀπτικὸς ρυθμὸς», τὸ «ἀνάγλυφον τῆς λέξεως», ὅστις ἄγει τὸν ἀρχάριον εἰς τὸ ταχέως ἀναγινώσκειν, ἀνῆκε εἰς τὸ β'. στάδιον τῆς ἀναγνωστικῆς πορείας.¹ Ὡ σ τ ε ἀ ρ χ ῖ ζ ῶ ν τ ε ς ἀ π ὸ τ ᾶ κ ε φ α λ α ῖ α ἀ κ ο λ ο υ θ ο ὦ μ ε ν ψ υ χ ο λ ο γ ι κ ῆ ν π ο ρ ε ῖ α ν².

5. β') Ὡ σ π ρ ὸ ς τ ῆ ν γ ρ α φ ῆ ν. Πῶς τὸ παιδί, (τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει γράψει ἢ ζωγραφίσει ἀκόμη οὔτε ἓν γράμμα), ἀντιμετωπίζει τὴν πρώτην γραφήν, δεικνύουν σαφέστατα πειράματα γεγόμενα μὲ ἀρχαρίους μαθητὰς. Ἐγραψαν εἰς τὸν πίνακα μίαν λέξιν μὲ κεφαλαία γράμματα καὶ κάτωθεν αὐτῆς τὴν αὐτὴν λέξιν μὲ μικρὰ (π.χ. ΤΡΑΠΕΖΙ—τραπέζι) κι ἐζήτησαν ἀπὸ τὰ παιδιὰ νὰ γράψουν τὰς λέξεις αὐτάς, ὅπως δύνανται. Τὸ ἀποτέλεσμα; Τὰ μικρὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα ἔγραψαν αἱ μικραὶ ἀνάσκητοι χεῖρες τῶν παιδιῶν, ἦσαν εἰς ὅλα τὰ τετράδια ε ὑ α ν ἄ γ ν ω σ τ α καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μάλιστα πολὺ καλὰ γραμμένα, ὡς πρὸς τὰ μικρὰ ὅμως γράμματα τὰ πλεῖστα παιδιὰ ἔγραψαν ὀ ρ ν ι θ ο σ κ α λ ῖ μ α τ α οὐδὲν σημαίνοντα καὶ ὁμοιάζοντα πρὸς τεμάχια περιεστραμμένου σύρματος!

Οὐδόλως παράδοξον! Διότι τὰ κεφαλαία γράμματα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πολὺπλοκὸν μορφήν τῶν μικρῶν, παρουσιάζουν ἀ π λ ο υ σ τ ᾶ τ α ς μορφὰς. Εὐθεῖαι καὶ καμπύλιαι καὶ πρὸ πάντων εὐθεῖαι. Τὰ παιδιὰ τὰ μαυθάνουν ἄμέσως. Ἴσως διευκολύνει τὴν ἀντίληψίν των (κατὰ τὸν φυσιολογικὸν νόμον τῆς ὁράσεως) ἢ κάθετος

1. Πρβλ. καί: Κ. Μπακανάκη « Ὁ σκοπὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀναγνώσεως κατὰ τὸ σχολεῖον Ἐργασίας », ἔκδ. Β'. σελ. 71.

2. Ἡ ἐνταῦθα συντόμος ἐκτιθεμένη ἀνάπτυξις στηρίζεται εἰς τὰς ταχιστοσκοπικὰς ἐρεῦνας ἐγκρίτων Γερμανῶν πειραματικῶν ψυχολῶγων, ὡς τοῦ Meumann (ψυχολογικὴ ἀνάλυσις τῆς ἀναγνώσεως), τοῦ Wundt (πορίσματα) τοῦ Lohsiens, τοῦ Schwender, τοῦ Kirschmann, ὅστις ἐξαιρεῖ λίαν ἐκφραστικῶς τὰ ἔλεονεκτήματα τῶν κεφαλαίων ὡς πρὸς τὸ ἄμεσον βλέπειν, καὶ πλεῖστων ἄλλων

διεύθυνσις τῶν γραμμάτων¹. Τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ κεφαλαῖα ἔχουν ἰδιάζουσαν συμμετρίαν, ἥς στεροῦνται τὰ μικρὰ γράμματα, τ. ἔ.

15 γράμματα εἶναι συμμετρικὰ καθέτως (τεμνόμενα δηλ. εἰς τὸ μέσον διὰ καθέτου γραμμῆς, διαιροῦνται εἰς δύο ἴσα μέρη) :
Α Δ Ι Η Λ Μ Ζ Ο Π Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

5 εἶναι συμμετρικὰ ὀριζοντίως (τ. ἔ. τεμνόμενα εἰς τὸ μέσον δι' ὀριζοντίου γραμμῆς διαιροῦνται εἰς ἴσα μέρη) : Β Ε Κ Θ Σ.

2 εἶναι κεντρικῶς συμμετρικὰ (ὡς πρὸς τὸ κέντρον των ἂν δηλ. ἐνώσωμεν τὰ δύο ἄκρα των, γίνονται δύο ἴσα τρίγωνα) τὸ Ν καὶ τὸ Ζ.

2 μόνον εἶναι ἀσύμμετρα τὸ Γ καὶ τὸ Ρ.

Ἡ ἀναγνώρισις αὕτη διασαφηνίζει, διατὶ ἡ Πρακτικὴ τῆς στοιχ. διδασκαλίας ἐπανῆλθεν εἰς τὰ κεφαλαῖα, εἰς τὴν πρώτην γραφὴν τοῦ ἀλφαβήτου, καὶ θὰ ἐπανέλθῃ ὀριστικῶς εἰς αὐτήν, τὴν ὁποίαν πρῶτος ὁ πολὺς Froebel εἶχε σκεφθῆ πρὸ 100 ἐτῶν!

Εἶναι λοιπὸν ἀπολύτως ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ γραφὴ τῶν κεφαλαίων εἶναι «παιγνίδι» διὰ τὰ παιδιά. Μόλις μάθουν νὰ γράφουν τὸ Ι, γράφουν εὐκολώτατα τὰ ἐξῆς γράμματα: Ι Λ Α Δ Ν Μ Γ Π Η Τ Ζ Ζ Ε Χ Κ Σ Π ἐν ὄλῳ 17
Ὅταν μάθουν τὸ Ο, γράφουν: Ο Θ Φ Ω » 4
Μὲ ἡμισυ Ο, γράφουν Ρ Β Ψ » 3

24

Μετὰ δὲ τὴν ἐκμάθησιν τῶν κεφαλαίων ἡ γραφὴ τῶν μικρῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου ἔχει διευκολυνθῆ καταπληκτικῶς (ἀφοῦ πλέον τὸ παιδί ἔχει συνηθίσει εἰς τὴν ἀσφαλῆ χάραξιν γραμμῶν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ ὄργάνου τῆς γραφῆς), διότι εἶναι εὐκολον πλέον εἰς τὰ παιδιά νὰ γράφουν τὰ μικρὰ γράμματα, ἐπειδὴ ἡ διαφορὰ ἀπὸ τῶν κεφαλαίων δὲν εἶναι μεγάλη, διότι:

Β=β, Ε=ε, Ι=ι, Κ=κ, Π=π, Τ=τ, Φ=φ, Χ=χ, Ψ=ψ, Θ=θ, Λ=λ, Ν=ν, Μ=μ, Ρ=ρ, Ο=ο, Η=η, εἶναι ὅμοια ἢ παραπλήσια,

ἥτοι γράμματα: 16
ἐκ τοῦ Ο γίνονται τὰ ο, σ, ω, δ » 4
ἐκ τοῦ Υ ἢ τοῦ υ τὸ γ » 1
ἐκ τοῦ ἡμίσεος ο τὰ: ς, ζ, ξ καὶ υ » 5

ἐν ὄλῳ 26

¹ Ἀρχίζοντες λοιπὸν ἐκ τῶν κεφαλαίων ἀκολουθοῦμεν τὴν παιδαγωγικὴν ἀρχήν: «ἐκ τῶν εὐ-

1. Συνήγοροι τῆς διὰ κεφαλαίων γραμμάτων πρώτης ἀναγνώσεως—διὰ λόγους καθαρῶς ἀφορώντας τὴν ὄρασιν,—εἶναι καὶ οἱ ὀφθαλμιάτροι Burgenstein καὶ Netolitzky.

κολωτέρων εις τὰ δυσκολώτερα». Ἡ ἀντίθετος ὁδὸς εἶναι ἀντιπαιδαγωγική¹.

6. Τί ἀπέδειξεν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος. Ἐν Ἑλλάδι ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τούτου ἐν σχολείῳ δὲν εἶχε γίνεαι μέχρι τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1933—34. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον δὲν ἀνεγνώσαμεν που τοιοῦτόν τι. Πρὸς λήψιν πληροφοριῶν λοιπὸν ἀνετρέξαμεν πάλιν εἰς τὰ γραφόμενα εἰς χώρας, ὅπου εἰσῆχθη τὸ σύστημα τοῦτο.

Ἐν Ἀμβούργῳ π.χ. ἐρωτηθέντες οἱ ἐφαρμόσαντες τὸ σύστημα διδάσκαλοι ἐπεδοκίμασαν αὐτὸ γενικῶς καὶ ἀνεπιφυλάκτως. Οὐδαμῶθεν παρετηρήθη μειονέκτημά τι, τουναντίον μάλιστα παρετηρήθησαν πλεονεκτήματα. Ἴδου τί γράφουν τινές: «Τὰ παιδάκια με τὴν χάραν καὶ τὸσον ζῆλον ἔμαθον ἐντὸς ὀλίγου χρόνου νὰ διαβάσουν καὶ νὰ γράφουν, ὥστε ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἀνταμείβει πλουσιώως κάθε κόπον». Ἄλλος:—«Οὐδὲν θαῦμα! διότι διὰ τὸ παιδί ἡ φυσικωτέρα ὁδὸς εἶναι νὰ διαβάσῃ πρῶτα πρῶτα τὰ γνωστὰ εἰς αὐτὸ κεφαλαῖα, ἂν μὴ καὶ αὐτονόητος ἀρχή».—Ἄλλος: «Δι' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει καμμία ἄλλη δυνατότης ἐνάρξεως πρώτης ἀναγνώσεως».—Ἄλλος:—«Τὰ κεφαλαῖα, ὡς ἔχοντα σχῆμα εὐκόλως ἀντιληπτόν, διευκολύνουν τὴν ἐργασίαν καὶ φέρουν καλὰ ἀποτελέσματα».—Ἄλλος:—«Ἡ ἀπλοποίησις αὕτη σημαίνει ταχεῖαν πρόδον καὶ πρώϊμον ἀνάγνωσιν συνεχῶν τεμαχίων τοῦτο αὐξάνει πολὺ τὴν χάραν τοῦ ἀναγινώσκει».—Ἄλλος:—«Τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως χάραν, τὴν ὅποιαν ἐδοκίμασαν οἱ μαθηταί μου, δὲν ἐδοκίμασαν τὰ παιδιὰ τοῦ παραλλήλου τμήματος, τὰ ὅποια ἐδιδάχθησαν μὲ τὸν παλαιὸν τρόπον..... δυνάμεθα νὰ παραιτηθῶμεν αὐτῆς τῆς χάρας;» κ.λ.π. κ.λ.π.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν εὐκόλυν τῆς συνήθους γραφῆς γράφουν:—«Εἶναι καταπληκτικὴ ἡ εὐκολία, μὲ τὴν ὅποιαν τὰ παιδιὰ ἔμαθον ἔπειτα τὴν συνήθη γραφήν».—Ἄλλος: «Ἐγὼ εἰς ἕνα μόνον μῆνα κατῴρθωσα νὰ γράφουν τὰ παιδιὰ, πρᾶγμα τὸ ὅποιον οὐδέποτε εἶχα κατορθώσει εἰς ἡμῖν ἔτος μὲ τὸ παλαιὸν σύστημα». Ὁ P. Reiff γράφει: «Ὁ φόβος, ὅτι ἡ ἐπιβράδυνσις τῆς διδασκαλίας τῆς συνήθους γραφῆς δυσχεραίνει ταύτην, εἶναι ἀσθηρικός. Ὅταν διὰ τῶν ἰχνογραφικῶν ἀσκήσεων τὸ χέρι δυναμώσῃ, ὅταν ἐμπεδωθῇ

1. Ἀρίστη καὶ εὐκολωτάτη δασκίσις εἶναι ἡ γραφὴ τῶν κεφαλαίων γραμμάτων διὰ σπέρτων ἢ ευλαρίων ἢ καὶ ταινιῶν χαρτονίου ἴσου μεγέθους, μὲ τὰ ὅποια οἱ μαθηταὶ ἀσχολοῦνται εὐχαρίστως. Ὅλα τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου (ἐκτὸς τῶν Ο, Θ, Ρ, Β καὶ Ψ) γράφονται μὲ σπέρτα, χωρὶς νὰ τὰ κόψωμεν. Ἡ διδασκαλία τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παρενθέσει γραμμάτων αἰρεται, ἂν βρέξωμεν τὸ σπέρτο καὶ εἶτα διὰ τοῦ δυνχος τὸ σπᾶσωμεν κοντὰ κοντὰ χωρὶς νὰ τὸ κόψωμεν), ὁπότε γίνεται ἐν ἡμικύκλιον, ἦτοι ἡμισυ Ο. Δύο τοιαῦτα κάμνουν τὸ Ο, ἐν σπέρτον καὶ ἐν τοιοῦτον ἡμικύκλιον κάμνουν τὸ Ρ, ἐν σπέρτον καὶ δύο ἡμικύκλια τὸ Β, κ.ο.κ. Ἐκτὸς τῆς ἀσκήσεως ταύτης τὰ παιδιὰ συνθέτουν λέξεις παίζοντα ἐν τῇ αὐτῇ μὲ πολὺ μεγάλα κεφαλαῖα γράμματα, τὰ ὅποια κατασκευάζουν οἱ μαθηταὶ τῶν μεγαλύτερων τάξεων ἐκ χαρτονίου κατὰ τὸ μάθημα τῆς χειροτεχνίας (Ἴδ. καὶ Münch: «Ἐβραία, φταίει τὸ σχολεῖο!» μετὰφ. Δ. Ζήση).

ή έννοια τής μορφής τών γραμμάτων, ή εκμάθησις τής γραφής γίνεται έπειτα στό φ τ ε ρ ό μόνη της» κ.λ.π.

Κατά τό παρελθόν όμως σχολικόν έτος, καθ' ό εισήχθη τό 'Αλφαβητάριόν μας Η ΧΑΡΑ ΜΑΣ εις πολλά σχολεία τής 'Ελλάδος, έδοκιμάσθη και τό σύστημα τούτο. 'Εζητήσαμε πληροφορίας από πολλούς συναδέλφους διδάξαντας μέ τό νέον τούτο 'Αλφαβητάριον και γ ε ν ι κ ώ ς , άνευ εξαίρέσεως, έλάβομεν τήν όμόφωνον άπάντησιν έπιθεωρητών, διδασκάλων, διδασκαλισσών, ότι είναι ΑΡΙΣΤΟΝ τό σύστημα τούτο και ότι ΛΥΕΙ ΟΡΙΣΤΙΚΩΣ τό ζήτημα τής πρώτης άναγνώσεως και γραφής. 'Ιδού άποσπάσματα τινά εκ τών πλείστων έγγραφων εκθέσεων και βρειαιώσεων 'Ελλήνων διδασκάλων:

« Εφέτος εύκολώτερον προσανατολίσθηκα οι μαθηταί μου και εις τήν τέχνην τού άναγιώσκειν, αλλά και πρό πάντων εις τήν τού γράφειν. 'Ως εκ τού σχήματός των τά πλείστα τών κεφαλαίων, διά νά μη είπω ή όλότης, άποτελούμενα από συνδυασμούς μικροειθειών γραμμών, παρουσιάζουν άπλουστάτην μορφήν κατ' άντίθεσιν τών πολυμόρφων μικρών. 'Αφ' έτέρου ή χαρά, τήν όποίαν αισθάνονται τά μικρά εκ τής παραβολής τών εκάστοτε μανθανομένων γραμμάτων πρός τάς έπικεφαλίδας τών έφημερίδων ή τούς τίτλους των, είναι τοιαύτης σημασίας, ώστε νά δικαιολογή τήν εισαγωγήν 'Αλφαβηταρίου μέ κεφαλαία. Καθημερινώς οι μαθηταί μου προσήρχοντο μέ κομμένα μαθημένα γράμματα από τούς τίτλους τών έφημερίδων και έπαίζον άναμεταξύ των προσπαθούντες νά κάμουν διαφόρους συνδυασμούς συλλαβών ή λέξεων ή και νά διεισδύσουν άκόμη εις τήν εκμάθησιν και τών μη μαθημένων γραμμάτων».

Δ-σα Κ. Κ. Μενίδιον.

«... 'Ιδιαίτερος όμως τό 'Αλφαβητάριον τούτο διευκολύνει όσον ούδέ νά άλλο τούς μαθητάς εις τήν γραφήν, εις τρόπον ώστε όλίγιστοι μαθηταί νά μη δύνανται νά γράφουν μέ τό σύστημα τούτο καλλιγραφικώς εις τήν Α' τάξιν».

Δ-σα Α. Α. 'Αθήναι.

«'Η καινοτομία τού 'Αλφαβηταρίου τούτου, δι' ού άκούνται οι μαθηταί εις τήν πρώτην άνάγκην και γραφήν πρώτων δ' ά τών κεφαλαίων γραμμάτων και είτα διδάσκονται τά μικρά, δέν πρέπει νά μείνη άπαρατήρητος υπό τού εκπαιδευτικού μας κόσμου, διότι τούτο διά τής καινοτομίας του σ υ ν ε π λ ή ρ ω σ ε π ο λ λ ά ί σ ω ς κ ε ν ά τ ω ν ά λ λ ω ν 'Α λ φ α β η τ α ρ ί ο ν και έν κατ' έμέ τό τής πρώτης γραφής. Είναι άξιον εξάρσεως τό πλεονέκτημα τούτο, διότι γενικώς οι μαθηταί μου ήσθάνθησαν μεγίστην εύκολίαν εις τήν γραφήν χωρίς νά έχουν άσκηθήν ήδιαίτερος (εις τήν 'Ιχνογραφίαν), όπως άπαιτείται ήδιαίτερος διά τά μικρά γράμματα.....»

Δ-λος Σ. Κ. 'Ανω Λιόσια.

«...Τό βιβλίον τούτο εύρον καταλληλότατον διά τήν πρωτοτυπίαν του, ως άρχίζον από τά κεφαλαία γράμματα, και δύναμαι νά διαβρω, ότι τά παιδιά τής Α' τάξεως έμαθον έφέτος έν συγκρίσει πρός τά προηγούμενα χρόνια νά διαβάζουν άπταιστώσ και πολύ εύκολώτερον».

Δ-σα Σ. Τ. 'Αθήναι.

«Τό σύστημα μεθοδικώτατον και ως πρός τό περιεχόμενον, αλλά και ή καινοτομία τής διδασκαλίας τής πρώτης άναγνώσεως διά τών κεφαλαίων γραμμάτων πολύ συντελεί εις τήν εύχερη γραφήν τών διδασκομένων».

Δ-σα Α. Κ. Κηφισία

«'Υστερα από πολυετή ύπηρεσίαν, μόλις έφέτος έπέισθη, ότι έ λ ύ θ η ί κ α ν ο π ο ι η τ ι κ ώ τ α τ α τό ζήτημα τής α' άναγνώσεως και γραφής μέ τ ά κ ε φ α λ α

λαϊα γράμματα. Οἱ μαθηταὶ μου ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου εἰσήλθον ἀπροσκόπως εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Ἑλληνογραφίου. Ἡ δὲ πρόοδος τῶν εἰς τὴν γραφὴν εἶναι ἀπίστευτος».

Δ-λος Ἰω. Καλ. Ἀθήναι

Ἐκ τῶν 115 μαθητῶν μου τῆς πρώτης τάξεως προήχθησαν ἐφέτος οἱ 100! Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ νέον σύστημα τῆς πρώτης διδασκαλίας, τὸ ὁποῖον εἰσήχθη μὲ τὸ νέον Ἑλληνογραφίον « Ἑλληνογράμμας ». Οἱ μαθηταὶ παύσαντες ἐμαθὼν νὰ διαβάζουν καὶ νὰ γράφουν. Ἡ ἀρχὴ τῆς πρώτης διδασκαλίας μὲ τὰ κεφαλαία γράμματα εἶναι ἀναμφισβητήτως ἡ ἀρίστη».

Δ-σα Ἀλ. Π.

Ἡ διάταξις λοιπὸν τοῦ Ἑλληνογραφίου ἐκ τῶν κεφαλαίων εἰς τὰ μικρὰ εἶναι ἡ μόνη ὀρθὴ διάταξις ὡς θεμελιωμένη ἀναγνωσιοτεχνικῶς καὶ γραφοτεχνικῶς.

Β. ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ. Αἱ ἐκφρασθεῖσαι ἀντιρρήσεις κατὰ τοῦ συστήματος τούτου δὲν εἶναι σοβαραὶ. Καὶ πρώτη μὲν ἀντιρρησις εἶναι ἡ προερχομένη ἐκ τῆς μακρᾶς ἕξεως τοῦ ἀρχίζειν μὲ τὰ μικρὰ γράμματα ἢ ἐκλαμβάνουσα ὡς παράδοξον τὸν νεωτερισμὸν, τοῦτ' ὅπερ συμβαίνει διὰ κάθε νεωτερισμὸν καὶ κάθε πρόοδον. Ἡ μακρὰ ἕξις, ἡ ρουτίνα, μᾶς καθιστᾷ διστακτικούς. Τοῦτο ὅμως δὲν ἔπρεπε νὰ συμβαίνει. Ὅπως εἰς τὴν Ἱατρικὴν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν παρουσιάζονται νέαι θεραπευτικαὶ μέθοδοι, οὕτω καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν. Τὰ ψυχολογικὰ καὶ διδασκτικὰ πειράματα ἐμφανίζουσι διαρκῶς νέας κατευθύνσεις καὶ νέας διδασκτικὰς μεθόδους. Κάθε διδασκαλος δὲν πρέπει νὰ ὀκνηῇ νὰ δοκιμάζη πᾶν νέον σύστημα καὶ μέθοδον, ἵνα εὕρη τὸ ὀρθὸν πρὸς εὐκολίαν καὶ ἰδικήν του καὶ τῶν μαθητῶν του.

Δευτέρα ἀντιρρησις προβάλλεται ὑπ' ἄλλων αὐτῆ, ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο μόνον τοὺς Γερμανοὺς διδασκάλους ἐξυπηρετεῖ, ἐπειδὴ ἐν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ γράφονται μὲ κεφαλαῖον γράμμα καὶ ἅπαντα τὰ οὐσιαστικὰ καὶ ἐπομένως γίνονται παρ' αὐτοῖς μεγάλη χρῆσις τῶν κεφαλαίων. Εἰς τούτους ἀπαντῶμεν, ὅτι μεταξὺ τῶν ὑπὲρ τῶν κεφαλαίων γραμμάτων ἐπιχειρημάτων τῶν Γερμανῶν παιδαγωγῶν οὐδαμοῦ προβάλλεται καὶ τὸ ὡς ἄνω ἐπιχείρημα παρὰ μόνον τὰ ἄνωτέρω μνημονευθέντα ψυχολογικὰ καὶ πρακτικὰ πορίσματα.

Τρίτη—σοβαροφανής—ἀντιρρησις εἶναι τὰ ἐξῆς: Ἡ πρώτη εἰκὼν ἐκάστη λέξεως, τὴν ὁποῖαν τὸ πρῶτον βλέπει ὁ μαθητὴς ἐντυπῶνται πολὺ στερεὰ εἰς τὴν μνήμην του. Παρουσιάζοντες ὅθεν πρὸ αὐτοῦ εἰκόνα τῆς λέξεως μὲ κεφαλαία γράμματα δὲν τῷ παρουσιάζομεν τὴν στερεότυπον, συνήθη εἰκόνα, ἢ ὅποια πρέπει νὰ μείνη ἐν τῇ μνήμῃ του. Π.χ. ἂν παρουσιάσωμεν εἰς αὐτὸ τὴν λέξιν ΚΗΠΟΣ (μὲ κεφαλαία γράμματα καὶ ἄνευ τόνου), τῷ παρέχομεν οὐχὶ τὴν πρέπουσαν, συνήθη εἰκόνα κῆπος, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ

έντυπώση, ἀλλὰ τὴν ἀσυνήθη ΚΗΠΟΣ καὶ οὕτω δίδομεν πρώτας έντυπώσεις ἐσφαλμένας. Εἰς τὴν ἀντίρρησην ταύτην ἀπαντῶμεν: α') ὅτι ἡ εἰκὼν κ ἦ π ο ς δὲν εἶναι ἡ συνηθεστέρα οὔτε ἡ στερεότυπος, διότι τὸ παιδί μετ' ὀλίγον θὰ διαβάσῃ καὶ τοὺς τύπους: κ ἦ π ο υ, κ ἦ π ο υ ς κ.λ.π. Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ σταθερότης τῆς λέξεως κ ἦ π ο ς; Σταθερὰ καὶ στερεότυπος εἰκὼν εἶναι μόνον ἡ: ΚΗΠΟΣ, (ΚΗΠΟΥ, ΚΗΠΟΥΣ), ἀκριβῶς, διότι στερεῖται τόνου. β') Μήπως τὰ φωνήεντα (διότι περὶ τῶν φωνηέντων πρόκειται) θὰ τὰ συναντᾷ διαρκῶς ὁ παῖς μετ' τὴν μορφήν ποὺ θὰ τὰ πρωτομάθῃ; Τὸ παιδί θὰ μάθῃ: μ ἦ, Μί μ η, μ ἦ λ α, μ ἦ λ ο υ, ἦ λ ι ο ς, ἦ λ ι ε, ἦ λ θ ε κ.λ. (δηλ. καὶ χωρὶς τόνου, με ὀξεῖαν, με βαρεῖαν, με περισπωμένην, με ψιλὴν ἢ ὀξεῖαν, με δασεῖσαν καὶ ὀξεῖαν, με δασεῖαν περισπωμένην κ.λ.π. κ.λ.π.). Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ σταθερότης καὶ στερεοτυπία τοῦ φωνήεντος ἢ τῆς λέξεως; Στερεότυποι, ἐπαναλαμβάνομεν, εἶναι μόνον αἱ διὰ τῶν κεφαλαίων γραμμάτων γραφόμεναι εἰκόνες λέξεων καὶ ταύτας πρέπει τὸ πρῶτον νὰ παρέχωμεν εἰς τὰ παιδιά. Τὸ τρίτον λοιπὸν τοῦτο ἐπιχείρημα εἶναι ἴσα ἴσα ὑπὲρ τῶν κεφαλαίων καὶ οὐχὶ ὑπὲρ τῶν μικρῶν. Ἡ χρῆσις ἄλλως τῶν κεφαλαίων εἶναι προσωρινὴ καὶ μετὰ ἀβατικὴ. Μετὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ὁ μαθητὴς πλέον θ' ἀσχολητὰ διαρκῶς μετὰ μικρὰ γράμματα.

Ὁ διδάσκαλος λοιπὸν, ποὺ θέλει νὰ διευκολύνη τοὺς μαθητὰς του εἰς τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, δὲν πρέπει νὰ ὀκνήσῃ νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν διὰ κεφαλαίων μέθοδον.

Δ'. Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ. Περὶ τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας τῆς πρώτης ἀναγνώσεως ἐγένοντο καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ γίνωνται σοβαραὶ μελέται καὶ νέαι ὁδοὶ νὰ συνιστῶνται διαρκῶς. Ὅχι δὲ μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθητέαν μέθοδον, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως τῆς διδασκαλίας καὶ ὡς πρὸς τὰς προπαρασκευαστικὰς ἀσκήσεις τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς διαρκῶς γίνονται συζητήσεις καὶ σημειοῦνται πρόοδοι, ἀλλὰ καὶ διαφωνίαι¹. Ἐσχάτως μάλιστα διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἐνιαίας διδασκαλίας τὸ μάθημα τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς ἐμπλεκόμενον ἐν τῇ ὅλῃ γενικῇ διδασκαλίᾳ καὶ τιθέμενον ἐν συνεξαρτήσῃ πρὸς τὰ λοιπὰ μαθήματα δὲν δύναται εὐκόλως νὰ διδαχθῇ, ἂν μὴ ὁ διδάσκων κατατοπισθῇ καταλλήλως εἰς τὸ ὅλον σύστημα τῆς ἐνιαίας διδασκαλίας ἐν τῇ Α' τάξει. Ἐπειδὴ δὲ τὸ θέμα τοῦτο εἶναι ἔκτενές, παραπέμπομεν τὸν ἐνδιαφερόμενον εἰς τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν ἀξιόλογον βιβλίον τοῦ κ. Ἱ. Γεωργοπούλου: «Τὸ πρῶτον σχο-

1. Ἴδε τὸ βιβλίον τοῦ C. Freinet-Τζ. Τσαγκῆ: «Ὅχι πιά Ἀναγνωστικά».

λικὸν ἔτος»¹, ἐν ᾧ ἐκτίθενται ἐν πάσει λεπτομερεία οὐ μόνον τὰ τῆς α' ἀναγνώσεως, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν μαθημάτων. Ἐν τῷ βιβλίῳ μάλιστα τούτῳ εὐρηταὶ καὶ πέντε ὑποδειγματικά διδασκαλία τῆς α' ἀναγνώσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πινακίδων τοῦ πρώτου μας Ἀλφαβηταρίου (1928—1931), καθ' ἣν μέθοδον ἐφήρμοσεν ὁ κ. Ἱ. Γεωργόπουλος ὡς Ἐπόπτης τοῦ Ἀρσακείου Παρθεναγωγείου.

Ἀρκοῦμεθα μόνον ἐνταῦθα νὰ ἐκθέσωμεν ἐν περιλήψει τὰ κύρια σημεία τῆς πορείας τῆς διδασκαλίας τῶν φθόγγων, κατὰ τὴν ἐν τῷ ὡς εἶρηται βιβλίῳ ἔκθεσιν τοῦ κ. Γεωργοπούλου².

1. Ἡ φυσικωτέρα ἀφετηρία πρὸς διδασκαλίαν ἐκάστης πινακίδος περιεχομένης τὸν διδακτέον φθόγγον ἐμφανίζεται κατὰ τὴν συζήτησιν πραγματογνωστικῆς τινος ἐνότητος σχετικῆς πρὸς τὴν πινακίδα. Ἐξ ἀφορμῆς τῆς συζητήσεως ταύτης οἱ μαθηταὶ παρατηροῦν ἐν τῷ Ἀλφαβηταρίῳ τὴν σχετικὴν πρὸς τὴν ἐνότητα εἰκόνα τῆς πινακίδος καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς εἰκόνας ταύτης γίνεται ἡ διδασκαλία τοῦ φθόγγου. (Πρὸ τῆς διδασκαλίας π. χ. τῆς πρώτης πινακίδος, διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ο, οἱ μαθηταὶ ἔπαιζαν ἐν τῇ αὐλῇ μὲ στεφάνια ἢ μὲ ράβδους ἢ καλάμια ἢ εἶδον ἄλλα παιδιὰ παίζοντα καὶ φωνάζοντα Ο! Ο! Ἐν τῷ σχολείῳ ἔπειτα γίνεται συζήτησις περὶ τοῦ παιγνίου καὶ ἐξετάζεται ἡ σχετικὴ εἰκόνα, ἀναλύεται καὶ ἐπανολαμβάνεται ὁ φθόγγος Ο ὑπὸ τῶν μαθητῶν).

Ἄν δὲν ὑπάρχη σχετικὴ πρὸς τὴν πινακίδα πραγματογνωστικὴ ἐνότης, ὁ διδάσκαλος προπαρασκευάζει τὴν ἐπίδειξιν τῆς πινακίδος πλάττων διήγησιν τινὰ σχετικὴν πρὸς τὴν εἰκόνα. (Διὰ τὴν α' πινακίδα π.χ. πλάττει τὴν διήγησιν, ὅτι τὰ παιδιὰ μίᾳ ἡγεμονιδῶς ἔπαιζαν μὲ στεφάνια φωνάζοντα Ο! Ο! καὶ ὅτι, εἰδειθ' εἶχον καὶ ψωμί εἰς τὰς χεῖράς των, τοὺς ἠκολούθει ἕνας σκύλος, ὡσάν νὰ μετείχε καὶ αὐτὸς τοῦ παιγνιδίου. Τὰ παιδιὰ τοῦ ἔρριψαν ἕνα κομμάτι ψωμί καὶ ἔτρεξε νὰ τὸ ἀρπάσῃ, ἐνῶ συγχρόνως ἔσπευσε ἐκεῖ, πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, μία γάτα. Ἄγρια φιλονικία ἠγέρθη μεταξύ τῶν δύο ζώων:—γάβ. γάβ ὁ σκύλος, φ! φ! ἡ γάτα κ.λ.π. Τὰ παιδιὰ ἐγέλασαν καὶ ἐπανελάβον τὸ παιγνίδι των φωνάζοντα: Ο! Ο! κ.λ.π.).

1. Ἱ. Γεωργόπουλος: «Τὸ πρῶτον σχολικὸν ἔτος». Ἐκδ. Οἶκος Δ. Δημητράκου. —Τὸ πρακτικὸν μέρος τοῦ βιβλίου τούτου περιέχει λεπτομερεῖς ὁδηγίας πρὸς ψυχολογικὴν ἐξέτασιν τῶν προσερχομένων τὸ πρῶτον εἰς τὸ σχολεῖον μαθητῶν διὰ Tests, εἰκόσιν ὑποδείγματα ἐνιασίας διδασκαλίας, νεωτέρας διδασκαλίας τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῶν μύθων, τὸ κείμενον μύθων τινῶν, ἀκόμη καὶ μουσικὸν παράρτημα περιέχον ἄσματα σχετικὰ πρὸς τὰ ὑποδείγματα ταῦτα.

2. Διαφωνοῦμεν μόνον ὡς πρὸς τὴν γνώμην τοῦ κ. Γεωργοπούλου (σελ. 54) καὶ τῶν νεωτέρων μεθοδικῶν, ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖα οὐδὲ πρέπουσα ἡ προπαρασκευὴ τῆς ἀναγνώσεως διὰ τῆς ἀναλύσεως λέξεων εἰς τὰ στοιχεῖά των (συλλαβάς, φθόγγους κ.λ.π.) καὶ ὅτι ἡ ἀνάλυσις αὕτη πρέπει νὰ γίνεται κατ' αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν. Πρβλ. καὶ: «Σκοπὸς καὶ τρόπος τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀναγνώσεως», ὑπὸ Κ. Μπακανάκη, ἔκδ. Β'. σελ. 61—67.

Ἐάν ἡ διδασκαλία τοῦ φθόγγου προπαρασκευάσθῃ διὰ διηγῆσεως, γίνεται ἀναπαράστασις τῆς διηγῆσεως ἢ μέρους τῆς εἰκόνος διὰ ξυλαρίων, διὰ πλαστιλίνης κ.λ.π. καὶ κατόπιν ἀναπαράστασις τοῦ διὰ τούτου ἀπεικονισθέντος διὰ κιμωλίας ἐπὶ τοῦ πίνακος ἢ διὰ μολυβδίδος ἐπὶ χάρτου, ἢ διὰ κονδυλίου ἐπὶ τῆς πλακάκος. Ἐάν ὅμως ἡ διδασκαλία τοῦ φθόγγου εἶναι συνυφασμένη μετὰ τῆς ἐνιαίας διδασκαλίας, παραλείπονται αἱ ἐργασίαι αὗται, διότι ἐξετελέσθησαν κατὰ τὴν ἐνιαίαν διδασκαλίαν.

2. Εἶτα οἱ μαθηταὶ ἀσκοῦνται περὶ τὴν ὀρθὴν προφορὰν τοῦ φθόγγου καὶ περὶ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ εἰς λέξεις διδομένας ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ περὶ τὴν εὔρεσιν λέξεων περιεχουσῶν τὸν φθόγγον τοῦτον (ἀνάλυσις λέξεων εἰς τὰ στοιχεῖά των). Ἀκολουθεῖ σύνθεσις τοῦ φθόγγου μετ' ἄλλων καταλλήλων φθόγγων (γνωστῶν ἢ μὴ) εἰς συλλαβὰς καὶ εὔρεσις λέξεων ἀρχομένων ἀπὸ τῶν συλλαβῶν τούτων. (Εὔρεσις ὑπὸ τῶν παιδῶν ὁμοίου φθόγγου ἐκφερομένου εἰς διαφόρους περιπτώσεις: π.χ. Πότε ἄλλοτε φωνάζομεν Ο; ὅταν κτυπήσωμεν, ὅταν ὀδηγῶμεν τὰ βῶδά εἰς τὸ ἀλέτρι, ὅταν φορῇ κανένας καινούργιο φόρεμα (Ο!Ο! καλὸ παπᾶ!), ὅταν ἢ μητέρα ἀποκοιμίζῃ τὸ μωρὸ τῆς κ.λ.π. κ.λ.π.)

3. Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν γραφὴν τοῦ συμβολίζοντος τὸν φθόγγον γράμματος. Εὔρεσις τοῦ γράμματος μετὰ τῶν κινητῶν γραμμάτων (ἢ εἰς ἐφημερίδα μετὰ μεγάλα γράμματα κ.λ.π. καὶ ἀποκοπὴ αὐτοῦ διὰ ψαλιδίου.) Ἀναπαράστασις τοῦ γράμματος, γραφέντος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἐπὶ τοῦ πίνακος ἐν μεγεθύνσει:

α') Εἰς τὸν ἀέρα διὰ καταλλήλου κινήσεως τοῦ δείκτου τῆς δεξιᾶς χειρός.

β') Ἐπὶ τοῦ θρανίου ὁμοίως.

γ') Ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς τάξεως (κεχρισμένων ἐν εἶδει μελανοπινακῶν) ἢ ἐπὶ τοῦ πίνακος διὰ κιμωλίας. Γραφὴ τῶν ἀσκήσεων τῆς παραγράφου 2.

δ') Ἀναπαράστασις τοῦ φθόγγου ἐπὶ τοῦ θρανίου ἢ τῆς τραπέζης διὰ σπῖρτων, διὰ ξυλαρίων ἢ ταινιῶν χάρτου.

4. Σύνθεσις λέξεων, καὶ βραδύτερον φράσεων, διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀναγνωστικοῦ κιβωτιδίου ἢ διὰ κινητῶν τοιούτων (ἢ διὰ γραμμάτων ἀποκοπέντων ἐξ ἐφημερίδων κ.λ.π. ἢ τέλος διὰ γραμμάτων ἐκ χαρτονίου κατασκευασθέντων ὑπὸ τῶν μεγαλύτερων μαθητῶν). Ἐκαστον εὐρισκόμενον γράμμα δεικνύεται εἰς τὸν διδάσκαλον, ὅστις τὸ γράφει ἐπὶ τοῦ πίνακος. Ἀσκήσις διὰ μεταβολῆς τῶν συντεθειμένων ἤδη λέξεων ἢ φράσεων διὰ προσθέσεως ἢ ἀφαιρέσεως ἢ ἀντικαταστάσεως ὠρισμένων γραμμάτων δι' ἄλλων γνωστῶν (ΩΡΑ—ΧΩΡΑ—ΤΩΡΑ—ΔΩΡΑ—ΧΩΜΑ κ.λ.π.). Γραφὴ ἐπὶ

1. Ἀναγνωστικὰ κιβωτιδία δι' ἕκαστον μαθητὴν ἢ κινητὰ γράμματα εὐρίσκονται ἐν τῷ Ἐκδ. Οἴκῳ Δ. Δημητράκου. Ὁ δὲ τρόπος τῆς χρήσεως τοῦ ἀναγνωστικοῦ κιβωτιδίου ἐκτίθεται λεπτομερῶς ἐν τῷ εἰρημένῳ βιβλίῳ τοῦ Ἰ. Γεωργοπούλου.

τοῦ πίνακος, τῶν τοίχων, ἢ τοῦ τετραδίου ἢ τῆς πλακὸς τῶν συντεθεισῶν λέξεων.

5. Ἀνάγνωσις τῆς πινακίδος τῆς περιεχούσης τὸ νέον γράμμα. Ἀφοῦ διδαχθῶσιν οὕτω πάντα τὰ κεφαλαῖα γράμματα (πιν. 1-28), γίνεται ἡ μετάβασις εἰς τὰ μικρά. Τὸ Ἄλφαβητάριον ἔχει μίαν φράσιν μὲ κεφαλαῖα γράμματα καὶ κάτωθεν αὐτῆς τὴν αὐτὴν φράσιν μὲ μικρά, π.χ. ΤΑ ΤΟΠΙΑ—τὰ τόπια, πρὸς σύγκρισιν ἐνὸς ἐκάστου γράμματος πρὸς τὸ γνωστὸν κεφάλαιον. Ἀσκήσις εἰς τὴν γραφὴν τῶν νέων γραμμάτων. Εἰς δέκα μόνον πινακίδας διδάσκονται καὶ τὰ μικρά μὲ ἀπίστευτον εὐκολίαν.

Μετὰ τὴν 37 πινακίδα ἄρχεται ἀμέσως κανονικὴ ἀνάγνωσις διὰ γραμμάτων τοῦ τύπου, διδασκομένων ἐν τῷ μεταξύ τῶν διφθόγγων καὶ τῶν διαφόρων συμπλεγμάτων συμφώνων.

Αἱ πινακίδες, ὡς ἐλέχθη, εἶναι μικραὶ καὶ οὐδεμίαν πλέον δυσκολίαν εὐρίσκουν οἱ μαθηταί. Ἐννοεῖται, ὅτι οὐδέποτε παύουν αἱ ποικίλαι ἀσκήσεις γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως διὰ διαφόρων τρόπων καὶ παιγνιδίων.

Ε'. Η ΜΕΘΟΔΟΣ MONTESSORI. Εἰς τὰ ὀλίγα ἀνωτέρω ἐκτεθέντα περὶ τῆς μεθόδου ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς κρίνομεν σκοπιμώτατον νὰ προσθέσωμεν (δι' ὅσους δὲν εἶναι γνωστὰ) περιληπτικῶς ἐνταῦθα καὶ νὰ συστήσωμεν πρὸς ἐφαρμογὴν τὰ ὅσα διεξοδικώτατα ἡ Κα Montessori ἀναπτύσσει περὶ ταύτης, ἰσχυριζομένη ὅτι ταῦτα ἐπιταχύνουν καταπληκτικῶς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ εἰς παῖδας 4 ἐτῶν ἀκόμη¹.

Ἡ Montessori ἀναφέρει, ὅτι αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἀσκήσεις γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως εἶναι τρεῖς, αἱ ἐπόμεναι:

Α) Ἀσκήσεις σκοποῦσαι τὴν πρόκλησιν τοῦ μυϊκοῦ μηχανισμοῦ διὰ τὴν κράτησιν τῆς γραφίδος καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῆς. Πρὸς τοῦτο δίδει εἰς τὰ παιδιὰ μικράς, στερεάς, μεταλλίνας πλάκας (ἀντὶ τῶν δυσσποκτῆτων τούτων, ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ δίδωμεν τοιαῦτα γεωμετρικὰ σχήματα ἐκ χαρτονίου, ἢ κυτίων κ.λ.π.), ἐχούσας διάφορα γεωμετρικὰ σχήματα: τριγώνου, τετραγώνου, ὀρθογωνίου, παραλληλογράμμου, πολυγώνου κ.λ.π. Τὰ στερεὰ ταῦτα θέτουν τὰ παιδιὰ ἐπάνω εἰς τὸ χαρτὶ καὶ διὰ μολυβδοκοנדύλου (κατὰ προτίμησιν χρωματιστοῦ) χαράσσουν τὸ περίγραμμά των καὶ ἔπειτα σηκώνουν τὸ στερεόν. Οὕτως ἔχουν ἐνώπιόν των ἐν γεωμετρικῶν σχήμα, τὸ ὁποῖον ἀρχίζουν νὰ γεμίζουν μὲ μολύβι ἄλλου χρώματος, σύροντα εὐθείας γραμμάς ὅσον τὸ δυνατόν παραλλήλους. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης κατὰ πρῶτον τὸ παιδί διδάσκεται νὰ μὴ ὑπερβαῖν τὸ περίγραμμα, τὸ ὁποῖον στερεώνει εἰς τὸν νοῦν του τὴν ἰδέαν, ὅτι μία

1. Pédagogie Scientifique—La maison des enfants, ὑπὸ Δρος Μ. Montessori.

γραμμική δύναται να περιορίζη μίαν μορφήν. Τò παιδί γεμίζει όλον τὸ σχῆμα μὲ γραμμὰς καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆ τοῦ γεμίσματος ἰσοδυναμεῖ μὲ γεμίσμα ἑνὸς τετραδίου 10 σελίδων μὲ τὶς συνηθισμένες γ ι ω τ ϵ ς καὶ χωρὶς μάλιστα τὸ παιδί νὰ αἰσθανθῆ κόπον. Διότι τὸ παιδί, ἐκτελοῦν οὕτω τὰς ἀναγκαίας μουσικὰς συστολάς, κάμνει ἐλεύθερα τὴν ἐργασίαν του καὶ σῦρει γραμμὰς, καθ' ἣν διεύθυνσιν εὐρίσκει εὐκολωτέραν. Συγχρόνως δὲ μία μεγάλη μορφή χρωματιστῆ, ζωηρά, συμπληροῦται καὶ ἐμφανίζεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.

Ἐκ τῆς συμπληρώσεως ὑπὸ τῶν μαθητῶν διαφόρων τοιούτων σχημάτων διαδοχικῶς ἔχομεν διπλὴν πρόοδον: α') ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀρχίζουσι αἱ γραμμαὶ νὰ ἐξέρχονται ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ περίγραμμά καὶ τέλος φθάνουσι νὰ μὴ ἐξέρχονται καθόλου καὶ τὸ σχῆμα νὰ πληροῦται τελείως καὶ ὁμοιομερῶς μέχρι τῶν ἄκρων. β') Αἱ γραμμαὶ τοῦ γεμίσματος, αἱ ὁποῖαι κατ' ἀρχὰς ἦσαν βραχεῖαι καὶ συγκεχυμέναι, γίνονται βαθμηδὸν μακρότεραι καὶ παράλληλοι, ἕως ὅτου γίνονται τέλεισι. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ μαθητὴς εἶναι πλέον κύριος τῆς γραφίδος, τ. ἔ. ὅτι οἱ ἀναγκαῖοι μουσικοὶ μηχανισμοὶ διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ὄργανου τῆς γραφῆς λειτουργοῦν πλήρως. Ἐκ τῆς ἐξέτασεως τῶν ἰχνογραφήματων ἐκάστου μαθητοῦ δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἀσφαλῶς, ἂν ὁ μαθητὴς εἶναι ὠρῖμος, πρὸς γραφήν.

Αἱ ἀσκήσεις αὗται ποικίλλονται πλουσιώτατα. Ἐντὶ τῶν ἀπλῶν γεωμετρικῶν σχημάτων δίδομεν εἰς τὰ παιδιὰ (ἀποκόπτοντες ἀπὸ ἐφημερίδας, περιοδικὰ, παλαιὰ βιβλία κ.λ.π.) εἰκόνας ἀνθρώπων, ζῴων, ἀνθρώπων, δένδρων κ.λ.π. ἐπικολλῶντες αὐτὰς ἐπὶ χαρτονίου, ὥστε νὰ στερεῶνεται ἐπὶ τοῦ τετραδίου πρὸς λήψιν τοῦ περιγράμματος. Αἱ ἀσκήσεις αὗται τελειοποιοῦν τὴν δεξιότητα καὶ σταθερότητα τῆς χειρὸς τοῦ μαθητοῦ. Ἐν τῇ ὑπελόγιζε τὰς γραμμὰς τοῦ γεμίσματος τῶν σχημάτων τούτων, θά εὐρίσκειν, ὅτι ἰσοδυναμοῦν πρὸς δωδεκάδας τετραδίων πεπληρωμένων ἀσκήσεων τοῦ παλαιοῦ συστήματος. «Δὲν πιστεύω», λέγει ἡ Montessori, «νὰ εἶναι δυνατόν νὰ εὑρεθῆ πλέον ἀποτελεσματικὸν μέσον παρουσιάξον εἰς ὀλιγώτερον χρόνον τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα καὶ παρέχον τόσῃν εὐχαρίστησιν εἰς τὰ παιδιὰ».

β) Ἀσκήσεις σκοποῦσαι τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀπτικῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς μουσικῆς κινήσεως, τῆς ἀναγκαίας πρὸς γραφήν.

Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται κινητὰ γράμματα ἀνάγλυφα, ἐπίτηδες κατασκευασμένα. Ὁ διδάσκαλος ὁμοῦ δύναται νὰ παρασκευάσῃ τοιαῦτα (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν μαθητῶν τῶν μεγαλύτερων τάξεων) κόππων κεφαλαῖα (ἢ καὶ μικρὰ) γράμματα ἐκ χονδροῦ ὀπισθόδηποτε χάρτου, ὅσος εἶναι ὁ κυανοῦς χάρτης, δι' οὗ περικαλύπτονται τὰ βιβλία) καὶ ἐπικολλῶν αὐτὰ ἐπὶ ὀρθογωνίου ἢ τετραγώνου χαρτονίου. Τὰ ἐπικολληθέντα γράμματα, ὡς ἐξέχοντα καὶ τραχεὰ, εἶναι ἀντιληπτὰ διὰ τῆς ψηλαφήσεως.

Μόλις διδαχθῆ ἕνας φθόγγος, τὸ Μ. π.χ., ὁ διδάσκαλος παρουσιάζει

έν μεγάλῳ σχήματι τὸ ἀνάγλυφον γράμμα. Ἐφοῦ τὸ ἴδουν τὰ παιδιά, τὰ προκαλεῖ νὰ τὸ ψηλαφήσουν, ὀδηγῶν αὐτὰ οὕτως, ὥστε ν' ἀκολουθοῦν τὴν διεύθυνσιν τῶν γραμμῶν τοῦ γράμματος διὰ τοῦ δείκτου τῆς δεξιᾶς χειρός. Ἡ διεύθυνσις πρέπει νὰ εἶναι ἐκείνη, ἣν ἀκολουθοῦμεν κατὰ τὴν γραφὴν του καὶ ὄχι ἄλλη. «Ἐκ τῆς γνώσεως ἢ μὴ τοῦ ψηλαφεῖν κρίνομεν, ἂν ὁ μαθητὴς γνωρίζῃ τὴν διεύθυνσιν, τὴν ὁποῖαν ἀκολουθοῦμεν γράφοντες ἐν γράμμα», λέγει ἡ Μοντεσσόρη. Ὁ δάκτυλος τοῦ παιδὸς καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸ ἐξόγκωμα τοῦ γράμματος καὶ ὁ παῖς δύναται πολλάκις νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν κίνησιν ἀκολουθῶν τὴν διεύθυνσιν τῶν γραμμῶν· ὀλίγον καὶ ἂν ἐκφύγῃ ὁ δάκτυλος, γίνεται αἰσθητὸν εἰς τὸν παῖδα.

Περίεργον φαινόμενον! Μόλις συνηθίσουν ὀλίγον τὰ παιδιὰ εἰς τὴν ψηλάφησιν, προτιμοῦν νὰ ἐπαναλαμβάνουν αὐτὴν μὲ κ λ ε ι σ τ ο ὕ ς ὀ φ θ α λ μ ο ὕ ς καὶ νὰ παρακολουθοῦν τὴν μορφήν χωρὶς νὰ τὴν βλέπουν καὶ συνεπῶς χωρὶς νὰ τὴν γνωρίζουν. Οὕτω, τῶρα τὸ παιδί δὲν κινεῖ τὴν χεῖρα συμφῶνως πρὸς τὴν ὀπτικήν εἰκόνα· τὸ ὀδηγεῖ πλέον ἡ ἀπτική αἴσθησις, ἥτις ἔπειτα ἐμπεδοῦται εἰς μυϊκὴν μνήμην.

Τρεῖς αἰσθήσεις λοιπὸν λαμβάνουν μέρος συγχρόνως, ἔταν ὁ διδάσκαλος παρουσιάσῃ τὸ γρόμμα, ἵνα τὸ ἴδουν καὶ τὸ ψηλαφήσουν: αἰσθησις ὀπτική, αἰσθησις ἀπτική καὶ αἰσθησις μυϊκή. Ἡ εἰκὼν λοιπὸν τοῦ γράμματος στερεοῦται ἐν χρεῖῳ πολὺ βραχυτέρῳ ἢ ὅταν μόνῃ ἡ ὀπτική αἰσθησις μεσολαβῇ, — ἄς γίνεταί κοτὰ τὴν συνήθη μέθοδον—διότι δίδον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, ἔτι ἡ μυϊκὴ μνήμη εἶναι ἡ πλέον στερεὰ εἰς τὸ παιδί καὶ ἡ πλέον εὐκόλως ἐντυπώνουσα. Ἐνίοτε συμβαίνει νὰ μὴ ἀναγνωρίζῃ ὁ μαθητὴς τὸ γράμμα, ὅταν τὸ βλέπῃ· ἀμέσως τότε τὸ ψηλαφεῖ, τὸ ἀναμνήσκειται καὶ τὸ ὀνομάζει. Αἱ εἰκόνας αὗται συνδέονται συγχρόνως καὶ μὲ τὴν ἀκουστικὴν εἰκόνα, τ.ἔ. τὸν φθόγγον τοῦ γράμματος. Μετὰ ταῦτα ὁ μαθητὴς ἀσκεῖται δι' ἐρωτήσεων εἰς τὸ νὰ συγκρίνῃ καὶ ἀναγνωρίζῃ τὰ σχήματα τῶν γραμμάτων, μόλις ἀκούῃ ἀπαγγελλόμενον τὸν φθόγγον. Ἐπίσης γίνεται ἀσκησις εἰς τὸ ἐνάγειν σύμφωνον μὲ διάφορα γνωστὰ φωνήματα (σχηματισμὸς συλλαβῶν).

Ἄν ἐπανεέλθωμεν τώρα εἰς τὴν μέθοδον τῆς γραφῆς, θὰ παρατηρήσωμεν, λέγει ἡ Μοντεσσόρη, ὅτι ἤδη αὐτὴ περιέχεται εἰς τὰ δύο ἀνωτέρω περιγραφέντα στάδια, ἐπειδὴ διὰ τῶν ἀσκήσεων τούτων τὸ παιδί δύναται νὰ μαθῆναι καὶ νὰ ἐμπεδώσῃ τοὺς ἀναγκαίους μυϊκοὺς μηχανισμούς. Ὄταν ὁ μαθητὴς ἀσκήσῃ οὕτως ἐπὶ μακρὸν, εἶναι «δυναμει» ἔτοιμος νὰ γράφῃ ὅλα τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου καὶ τὰς ἄπλᾶς συλλαβάς, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἔχη πιάσει ποτὲ τὴν γραφίδα ἢ τὴν κιμωλίαν.

Ἐπὶ πλέον διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, λέγει ἡ Μοντεσσόρη, ἔχουμεν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀναγνώσεως σύγχρονον μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς γραφῆς. Ὄταν παρουσιάζωμεν ἐν γράμμα καὶ ἀπαγγέλλωμεν τὸν φθόγγον, στερεώνει τὸ παιδί τὴν ὀπτικὴν αἰσθησιν καὶ τὴν

578

143

717

0938

άπτικήν μυϊκήν αίσθησιν, συνδυάζει τὸν ἤχον μὲ τὸ ἀντίστοιχον γραφικὸν σημεῖον. Ὄταν τὸ παιδί βλέπῃ καὶ ἀναγνωρίζῃ, διαβάξῃ, καὶ ὅταν ψηλαφῇ, γράφει.

Γ') Τρίτη καὶ σπουδαιότερα τῶν ἀσκήσεων εἶναι ἡ σύνθεσις λέξεων, διότι αὕτη εἶναι μία πνευματικὴ ἀσκησης. Ὄταν ἀπαγγελθῇ εἰς τὸ παιδί μία λέξις, ἵνα τὴν συνθέσῃ, εἶναι ὡς νὰ τῷ δίδεται ἐν πρόβλημα νὰ λύσῃ.

Πρὸς τοῦτο θὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν μνήμην του τὰ ζητούμενα γράμματα, θὰ τὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν πολλῶν γραμμάτων καὶ θὰ τὰ τακτοποιήσῃ, ὅπως τακτοποιεῖ ὁ μεγάλος μαθητὴς τοὺς ὄρους τῆς ἐξισώσεως. Τότε δὲ θὰ πεισθῇ, ὅτι ἔλυσε τὸ πρόβλημα ὀρθῶς, ὅταν ξαναδιαβάσῃ τὴν συντεθεισάν λέξιν, ἥτις ἀναπαριστᾷ μίαν ἔννοιαν δι' ὅσους γνωρίζουν νὰ ἀναγινώσκουν. Καὶ ὅταν τὸ παιδί ἀκούσῃ νὰ διαβάξῃται ὑπ' ἄλλων ἢ λέξις, τὴν ὁποίαν ἐσχημάτισε, τὸ πρόσωπόν του λαμβάνει μίαν ἐκφρασιν ἱκανοποιήσεως καὶ ἐκπλήξεως· αἰσθάνεται, ὅτι εὐρίσκεται εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ ἄλλον διὰ τῆς γραφῆς, ἥτις εἶναι δι' αὐτὸ τὴν στιγμήν αὐτὴν μία ἐργασία καὶ ὁ καρπὸς τῆς ἰδικῆς του σκέψεως· αἰσθάνεται κάποιαν ἀνύψωσιν καὶ ὑπεροχὴν.

Ὄταν τὸ παιδί τελειώσῃ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς λέξεως, ὀφείλει, συμφώνως πρὸς τὰς κτηθείσας ἐν τῷ σχολείῳ ἔξεις τῆς τάξεως, νὰ τοποθετήσῃ πάλιν εἰς τὴν θέσιν των ὅλα τὰ γράμματα τοῦ ἀναγνωστικοῦ κιβωτιδίου. Οὕτως, εἰς τὴν καθάραν καὶ ἀπλὴν σύνθεσιν τῆς λέξεως προσθέτει ἀκόμη δύο ἀσκήσεις συγκρίσεως καὶ ἐκλογῆς τῶν γραφικῶν σημείων: τὴν πρώτην, ὅταν ἐκλέγῃ καὶ λαμβάνῃ τὰ ἀναγκαιοῦντα γράμματα ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ κιβωτιδίου, τὴν δευτέραν, ὅταν ζητῇ τὴν θέσιν ἐκάστου γράμματος, ἵνα τὸ τοποθετήσῃ ἐν αὐτῇ. Ὑπάρχουν λοιπὸν ἐδῶ τρεῖς ἀσκήσεις ἐν μιᾷ, αἰτινες καὶ αἱ τρεῖς ὁμοῦ συντελοῦν εἰς τὴν στερέωσιν τοῦ γραφικοῦ σημείου τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὸν φθόγγον τῆς λέξεως. Οὕτως, ἡ εὐκολία τοῦ μανθάνειν τριπλασιάζεται καὶ ὁ μαθητὴς ἐμπεδώνει τὰς γνώσεις του εἰς τὸ τρίτον τοῦ χρόνου τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τῶν ἄλλων μεθόδων. Ἐκ τούτου προκύπτει, ὅτι πολὺν ταχέως τὸ παιδί, ὅταν ἀκούῃ, ὅταν σκέπτεται μίαν γνωστὴν λέξιν, βλέπει νὰ παρατάσσωνται εἰς τὴν γραμμὴν ἐν τῇ διανοίᾳ του καὶ μὲ μίαν καταπληκτικὴν εὐκολίαν ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν σύνθεσιν τῆς λέξεως γράμματα.

Τοῦτο εἶναι ἐν περιλήψει τὸ σύστημα Montessori, τὸ ὁποῖον ἐφαρμοζόμενον ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν μεθοδικὴν πορείαν, ἦν διαγράφει ὁ κ. Γεωργόπουλος καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν εἰς οὐδεμίαν ἀντίθεσιν εὐρίσκειται, δύναται νὰ διευκολύνῃ τὰ μέγιστα τὴν διδασκαλίαν τῆς πρώτης ἀναγνώσεως διὰ τοῦ νέου Ἀλφαβηταρίου, τὸ ὁποῖον παρουσιάζομεν.

Δ. Γ. ΖΗΣΗΣ
(τέως δημοδιδάσκαλος)
δ. φ. Καθηγητῆς